

ארכיון מעין צבי

תיעוד חברים ברשם קול

צבי פרידמן

זכרונות חיים

בשנים : נולד ב 18.1.1937

הוקלט בשנת : 2003
עריכה ע"י : צבי פרידמן
הדפסה : מירה סובר

מספרי קלטות : 222/1
ראיון ע"י אווה אדוריאן

26.02.2003

שמי צבי פרידמן ונולדתי בחיפה ב- 18.1.1937
אבי – אברהם נולד בליטא ב 1912 ועלה לארץ ב 1933.
אמא – חיה, מבית צילנדיר נולדה בפולניה ב 1914 (בפינסק)
אחי – אחי יעקב נולד ב 1938 – נשוי למלכה ואב ל 3 ילדים, חבר מעין צבי.
אחותי – יפה נולדה ב 1944, נשואה, אם ל 2 בנים, חיה בראשון לציון.
הורי אבי – נספו עם רוב המשפחה בשואה. לאחרונה גילינו קרובים שהיגרו ב- 1905
 לאמריקה, שאתם גם יצרנו קשר.
הורי אמא – פרידה ואליהו צלנציק, עלו לארץ ב 1934 – 1933, בעקבות ילדיהם.

ילדות

גרנו בחיפה ברחוב יל"ג וסבתא וסבא גרו אתנו. לסבא היתה סנדלריה קטנה ברחוב גאולה
 והוא הרוויח את לחמו בכבוד. סבא היה תמיד בודק את מצב הנעליים שלנו, של הילדים
 והיה מתקן אותן. בשנים אלה היו מעבירים את הבגדים ואת הנעליים מילד לילד, מאח
 לאח.

סבא היה מאוד מלומד בהלכות המסורת. היינו הולכים אתו לבית הכנסת, בעיקר בימי
 שישי, שבתות וחגים. אבא היה מצטרף למען סבא מתוך כיבוד סבא וסבתא. ניהלנו בית
 כשר, ואמא המשיכה בנוהל הזה גם אחרי מותם. זכורים לי במיוחד ערבי יום שישי,
 הקידוש וה" Gefillte Fisch" של סבתא, זה היה ערב חגיגי. בסוף אחי ואני נהגנו לצעוד
 עם סבא עד לבנין התעשייה בקצה הרחוב. חוויה מיוחדת היתה הנסיעה בשבת עם אבא
 לתל-אביב למשחק כדורגל: "ישראל- תורכיה". אני זוכר עד היום את חמשת שערי
 הניצחון של ישראל. כל זה קרה אחרי שחזרנו מבית הכנסת. הגישה הליברלית הזאת
 אפיינה את אבא שלי ואפילו את סבא שהיה מאוד דתי, אבל הוא לא עשה מזה עניין.
 מימי ילדותי אני זוכר את גן שרה, שאחי ואני היינו הולכים אליו. הייתי ילד שובב, כל פעם
 שמשוהו לא מצא חן בעיני הייתי בורח הביתה דרך החלון של השירותים או שהייתי הולך
 לשחק ברחוב עם ילדי השכנים – שמוליק ומאיר, שהיו מבוגרים ממני. הייתי חוזר הביתה
 יחד עם אחי – כך שאמא לא הרגישה שנעדרתי מהגן.

הלכתי לבי"ס דתי. התקופה היתה תקופת הצנע. המקררים שלנו היו ארגזי קרח, ואת
 הקרח הביאו בעגלות עם סוס. כדי לזכות בבלוק של קרח היינו צריכים לעמוד בתור, בסוף
 החלוקה התחשק לי בדרך כלל לקפוץ לתוך העגלה כדי לעשות נסיעה קצרה – בטרמפ.
 הסוף היה שנשארתי סגור בתוך העגלה במשך כל הלילה, מבלי שמישהו הבחין, בי. כולם

חיפשו אחרי במשך כל הלילה וחוזר למחרת בבוקר ברגל משוק התלפיות – לשם הגעתי בטרמפ שלי עם העגלה הריקה.

אבא עלה לארץ כראשון מהמשפחה ב 1933-, הוא היה חבר בית"ר עוד מימי ילדותו בליטא.. בארץ, הוא הגיע להכשרה בשוני – בנימינה, ומשם הלך עם קבוצת חברים לראש פינה -למשך שנה. שם הוא הכיר את אמא. הם החליטו להתחתן ולהתיישב בחיפה ולא לעסוק בחקלאות. אבא עבד בנמל בעבודה פיזית קשה. במרוצת השנים הוא רכש – בשותפות עם מישהו מנוף, ועבד בקו אילת- חיפה עד לבתי זיקוק, בהנחת קווי נפט. אבא היה אדם קשוח מאוד והיה עלינו כמובן לציית לדבריו, אם לא צייתנו, היינו חוטפים מכות בחגורה בישבן – בעיקר אני, כי הייתי לפעמים עושה מה שבא לי. אמא ניסתה תמיד לפשר ולהרגיע את הרוחות היא ידעה לדבר עברית מצוינת, היא למדה את השפה עוד בפינסק בביה"ס העברי "תרבות".

אבא היה פעיל בתנועה ומאוחר יותר במחתרת של "אצ"ל". זו היתה מופעלת נגד האנגלים "הכלניות". לא פעם עשו חיפושים אצלנו, אבל לא הצליחו למצוא את אבא. מכל השיחות בבית הבנתי, מהן דעותיו ובמה הוא מעורב. הוא היה היחיד במשפחה, חבר אצ"ל, כי רוב בני המשפחה היו מפא"יניקים נאמנים. עמדותיו השפיעו עלי מאוד והלכתי בעקבותיו עם השקפתי הפוליטית. נוסף לכך היה המפקד שלי בצבא אריק שרון והמ"פ היה רפוי"ל. כך שהם חיזקו בי את דעותי הפוליטיות.

בגיל 9 העבירו אותי ללימודים בישיבה בכפר הרועה, כי רצונו של סבא היה שאקבל חינוך דתי. הדבר הזה לא היה לפי רוחי. לאחר שברחתי משם הביתה מספר פעמים ולאחר כמה ניסיונות לשכנע אותי לחזור לשם שלא עלו יפה-, מכיוון שנשארתי עקבי בדעותי גם הורי הבינו שהחינוך שם באמת לא מתאים לי. היה להם חשוב שנקבל חינוך טוב ולכן הם שלחו אותנו – את אחי ואותי לקיבוץ מעין צבי כילדי חוץ.

במעין צבי

בתור ילדי חוץ גדלנו יחד עם הכיתה הראשונה של מעין צבי, והרגשנו יחס שווה אלינו כמו לילדי מעין. גרנו וישנו במשותף אתם. אחרי הצהרים היינו באים למשפחה המאמצת – משפחת גרזון. אחי ואני הרגשנו שם ממש כבני בית. במשפחה היתה זו ליצי שנתנה את הטון. החינוך היה מאוד קפדני ממש "יקי". שמו את הדגש על נימוסים טובים. כשניסיתי להתמרד – זה לא עזר לי. עם בני משפחת גרזון נמשך הקשר עד היום.

בית הספר

מבית הספר זכור לי, שהיה נהוג לתת לילדים שלוש פעמים ביום כפית שמן דגים שכולנו שנאנו. כדי להמתיק לנו את זה, קיבלנו כל פעם סוכריה בתור פרס. הם היו בצנצנת, ואני לקחתי באחת ההזדמנויות סוכריות בלי רשות. עד היום אני זוכר את התגובה שלא איחרה לבוא.

המטפלות שלנו היו מולה ברנטוין וליצי. מולה היתה מאוד אימהית וחמה, פחות קפדנית, אבל גם ליצי דאגה לנו יפה. המורה שלנו היה שמעון אנגרס, שהיה אדם מיוחד, בעל קסם אישי נדיר. הוא אהב טבע, הבין בחיות בר ועופות שחיו באזור. הוא התמצא גם בארכיאולוגיה. את אהבתו זו ואת הידע החדיר לבני הנוער בטיולים הרבים שעשינו יחד אתו. זכור לי שיצאנו אתו פעם בלילה, ושלמה אברהמי ואני – שכבנו במארב, אחרי שהעמדנו מלכודות נגד נימיות, כי הן גרמו נזקים רבים בבריכות הדגים. אלה שנתפסו במלכודת העברנו "לפינת החיי" של הילדים ואז טיפלנו בהן. החיידק של אהבת טבע אחז בי ושמעון הטיל עלי לעקוב אחרי חופני ארוך רגליים, כשאני מוסתר עד אחרי החיזור של הציפור.

גם טיפלתי בהנחייתו של שמעון, בקן עזוב של חסידות במושב דור. טיפסנו על הגג והעברנו את הביצה העזובה למעין צבי.

חוויות אלו קירבו אותי לענף הדייג. כבר כנער נכנסתי לענף המדגה והמשכתי גם לעבוד שם כחבר מהמניין. במסגרת בית הספר היסודי במקום היינו עובדים פעמיים בשבוע, כל אחד בענף שהוא בחר בו.

בגיל הבר-מצווה שמעון לימד אותי את ההפטרה, דבר שאז לא היה מקובל בקיבוצים. עליתי לתורה בחיפה, כי שם גרו הורי והסבא. שלי. כל בני הכיתה הגיעו לבר-המצווה שלי וחגגו עם המשפחה. זה היה ב-1951 - כאשר שלג כיסה את הארץ, השלג נערס בכבישים ובני הכיתה ממש רק בקושי הצליחו לחזור למעין. אחי ואני נשארנו באותו היום אצל הורי כדי להמשיך ולחגוג בחוג המשפחה. במשך כמה ימים רצופים לא יכולנו בכלל לחזור בגלל השיבושים בכבישים. אני חושב שבני הכיתה ביקרו אז בפעם הראשונה בבית כנסת.

זכורות לי גם הקייטנות היפות שלנו. היינו כבר תמיד מחכים בקוצר רוח לסוף שנת הלימודים כדי לצאת לקייטנה ב"דור". שם היה בית מהתקופה הביזנטית בו גרנו במשך כל הקייטנה. פעם ביום היו מביאים לשם את המצרכים במשאית ה"בדפורד" הישן והמטפלות היו מכינות לנו תבשילים מיוחדים, להם לא זכינו יום-יום בתקופת ה"צנע". אהבתי בכלל את חופשת הקיץ, אהבתי לעבוד במשך כל התקופה במדגה – כי שם הרגשתי ממש בבית.

כמו כן היה לנו שומר ערבי מפרדיס – אבו סלאח היה שמו, ואנו מאוד אהבנו אותו, כי הוא היה צד לנו אגמיות וברוויזים. מרכז הענף הראשון של המדגה היה שלמה נאור, ובהמשך נכנס יוסף שרצר לענף, בזכותו הרחיבו את שטח הבריכות עד ל 2000 דונם, שכלל את שטח ביצות כברה- שהגיעו ממש קרוב לים.

המטפלות שלנו היו נפלאות: מולה ברנטווין ז"ל וליצי גרזון, בנוסף לשמעון אנגרס ז"ל ליוו אותנו ועיצבו את חברת הילדים עד לגיוס ובזכותם הגענו למה שהגענו. למעשה הם היו אתנו במשך כל תקופת ביה"ס. אני למדתי 10 כיתות. חלק מילדי הכיתה המשיך ללמוד בבית ברל, אבל רוב הכיתה עבדה בענפי המשק עד לגיוס.

בצבא

אני התגייסתי לצנחנים בגיל $17 \frac{1}{2}$ בנובמבר 1954 לגדוד 890. הגדוד 890 היה הגדוד הראשון בפיקודו של אריק שרון. רפול היה מ"פ, שליוו אותנו במשך כל השרות. רוב הצנחנים היו בני קיבוצים: החברים שהייתי קשור אליהם באופן מיוחד היו דן שקלרץ מבית אלפא, אמנון לביא משריד ודן זיו מאיילת השחר. אתם ביחד הלכתי את כל הדרך בצבא והחבר הכי טוב שלי היה צבי סלע מדגניה ב', אתו אני בקשר וחברות עד היום. אני זוכר את חבילות התמרים, שאמו היתה שולחת לנו כדי להמתיק לנו את החיים. אז לא היה מקובל לקבל חבילות. היינו יוצאים הביתה פעם ב 3-4 חודשים. את הכביסה שלנו היינו מכבסים בשבתות בסירים גדולים על מדורה. החברות בינינו היתה חזקה. היינו יושבים על יד המדורה בלילות ובעיקר ידענו שאנחנו יכולים לסמוך אחד על השני בכל מצב.

היינו משתתפים בפעולות תגמול לאחר התקפות מחבלים פדיונים, שבאו בעיקר ממצרים. החיילים המצרים היו מגדלים במוצבים תרנגולות, עזים וכבשים. אחרי "פעולה" היינו "מתלבשים" על החיות האלה והיינו מביאים אותם לבסיס. צריך לזכור שבארץ היתה תקופת צנע והתוספת הזו היתה מעשירה את הקומזיצים בבסיס. בזמנו לא היו תנאים טובים בבסיס שלנו, בקושי היו מקלחות חמות. היינו "מתארחים" בבסיס תל-נוף של חייל האוויר, שלהם היו תנאים מצוינים. בין היתר אפילו היתה בריכת שחיה. חשבנו שגם אנחנו זכאים להיחנות ממנה, אפשר לומר שזה היה ללא התלהבות של משפחות הטייסים. היינו גם קופצים בערבים לקולנוע. היינו מתיישבים במקומות הכי טובים, שהיו שמורים למכובדים, ועשינו בלגן. היו קוראים למפקדים שלנו, כדי שיפנו אותנו משם. היינו בלגניסטים ידועים. אחר כך אימצה אותנו הצנחנים- עיריית רמת גן. קריניצי, ראש העיר דאג לנו מאוד. בתקופה הזאת הערכנו מאוד את המפקדים שלנו, הם לא דרשו מאתנו יותר ממה שהם דרשו מעצמם. לחמנו יחד, אכלנו יחד וחיינו יחד. המשמעת היתה מובנת מאליה-, בקרב ובאימונים, אבל לא הקפידו על הלבוש וההצדעות למפקדים. כשהיינו

בהמתנה לפעולה גדולה לאורך חופי הכינרת, ישבנו בחורשת טל. בפעולה הזאת כבשנו את המוצבים בצד הסורי של הכינרת. הפלוגה היתה בהמתנה. קיבלנו מנות קרב (למצב חירום). אבל לא יכולנו להתאפק ואכלנו את הדברים הטובים. רפו"ל כעס עלינו ורצה ללמד אותנו לקח, הוא עשה לנו מסדר כל כמה שעות, אבל אף אחד לא היה מוכן לגלות מי עשה את זה. בסוף הוא צחק וויתר על העונש. זכור לי גם שבתקופת הטירונות היה המפקד שלנו מרסל, שבא מלגיון הזרים בצרפת. אומנם הוא היה מאוד קשות, אבל יחד עם זה הוא דאג מאוד לשיפור התנאים אצלנו. שמענו מאוחר יותר שהוא נהרג בצניחה בניגריה, אפריקה כשהיה עובד שם כמדריך צבאי.

בקורס מכ"מים והרץ האישי של רפו"ל

תפקידו של הרץ האישי היה לוודע שהפקודות של ה מ.פ. הועברו כהלכה. לפעמים היו הפרעות בקשר, לכן היה התפקיד הזה חיוני. היה נחוץ כושר גופני גבוהה ומהירות וזריזות – שתי התכונות שהיו לי.

פעולות תגמול

בתקופת שנות ה-50, הארץ סבלה מפעולות טרור ע"י הפדאיון בעיקר בדרום הארץ. הדרג המדיני החליט שחייבים לעשות פעולות תגמול, כי המחבלים שיבשו את מהלך החיים במדינה. את פעולות התגמול ביצעה יחידת 101 בפיקודו של אריק שרון ומאוחר יותר הצנחנים עם אותם המפקדים. גדוד 890 נעשה לשלד של הצנחנים. פיקדו עליו מוטה גור, רפו"ל, מאיר הר-ציון ועוד מפקדים שבהמשך עלו לצמרת הפיקוד הצה"לי.

הגדוד בפעולות תגמול

פעולות התגמול נעשו נגד כל הארצות השכנות, שמהן יצאו הטרוריסטים. למשל באחד הפעולות בסוריה נכנסנו למערות ושם נדבקנו בקדחת המערות. כשחזרנו אישפזו את כולנו בבית חולים. עד היום אסור לי לתרום דם. הפעולה נעשתה בעקבות ניסיון מצדנו להצמיד מכשירי האזנה על קווי טלפון על הסורים, ארבעת הבחורים שלנו, שעסקו בזה, נתפסו ע"י המעקב של הסורים. מטרנתו היתה לתפוס כמה שאפשר יותר שבויים סוריים, על מנת שתהיה לנו אפשרות להחליף אותם בדשבויים שלנו. הפעולה היתה צריכה להעשות בצורת מארב על הכביש במדים סוריים וכך עצרנו רכבים צבאיים שלהם. הורדנו את החיילים מהרכב ורק אז התברר להם מי אנחנו. הסורים לא מיהרו עם החלפת השבויים ורק אחרי זמן ממושך הם הסכימו להחלפה. אחד הבחורים השבויים שלנו – חבר גן שמואל, לא היה מסוגל לסבול יותר את העינויים והתאבד. בנעליים שלו הוא הסתיר פתק בו הוא כותב: "לא בגדתי".

מעל לכינרת היתה לסורים שרשרת מוצבים. משם הפגיו את הקיבוצים למטה. נגדם היו מכוונות פעולות התגמול שלנו, שהשיגו לזמן מה שקט באזור.

קורס הממ"כים שובש לחלוטין ע"י הפעולות, בהן השתתפנו ולכן התארך הקורס למשך שנה וחצי. לקראת סוף השרות ב 1957 קיבלתי כ"צ'ופר' קורס מד"סים. בסיום הקורס היה עלינו להדריך בקורס אספקה (במד"ס). היינו צריכים להדריך ירידה באומגה ליד קיבוץ גבעת ברנר. היתה שם מחצבה עם בור עמוק, אפוא שהוציאו כבר את הכורכר. היתה אומגה לגלישה באורך של 150-170 מטר ליד הכביש הראשי לגדרה.

אנחנו המדריכים היינו אמורים לרדת ראשונים, ואני הייתי הראשון מכולם. הכבל היה חדש ולא משופשף, ונעצרתי אחרי 10 מטר. הייתי תלוי בין שמיים וארץ. למזלי היתה לי חגורת בטחון ועל החגורה המחוברת לגופי שמתחבר לאומגה. ניסיתי להחליק למטה עשיתי תנועות בידיים ובגוף לנסות להשתחרר, אבל זה לא עזר. לאחר כ 15 דקות ידי עזבו, כי לא היו לי כוחות להחזיק יותר. קצת לפני זה נשלח חייל אחר לגלוש אחרי באומגה בתקווה שמהמשקל שלו אני אשתחרר, אבל זה לא עזר והיינו תלויים שנינו. לאחר התייעצות עם מרסל, אחד המדריכים עלה מלמטה למעלה בהליכת זיקית עם חבל ארוך והגיע עד אלינו, חיבר אותנו לחבל, חזר חזרה ואז משכו אותנו בחבל עד למטה עד לסוף האומגה. היות וכל המתזה הזה היה קרוב לכביש הראשי, נעצרה התחבורה וקהל גדול חזה במתרחש שנגמר בטוב.

עוד סיפור קטן, בזמן מבצע קדש (מבצע סיני). ב 29 לאוקטובר 1956 צנחו לראשונה בפעולה זו. אני הייתי בקורס מדיסים וחברי קיבוצי במעין צבי לא ידעו שאני לא נמצא בין הצנחנים אשר צנחו. כאשר לא שמעו ממני התחילו לדאוג שקרה לי משהו וזה לקח כמה ימים עד שכולם נרגעו ושמעו שאני בסדר.

לקראת סיום שרותי זכיתי באליפות יחידת הצנחנים בריצת שדה ל 5 ק"מ ושבוע אחרי זה התאמנתי וייצגתי את נבחרת הצנחנים באליפות צ.ה.ל. בריצת שדה. זכיתי במקום השני המכובד.

אחרי שחרורי

בשנת 1956 השתחררתי וחזרתי למעין. בצבא היה לי שם חיבה "פרדי" – קיצור של פרידמן – ובקיבוץ נתנו לי את שם החיבה צבו – שם, שעד היום אני צמוד אליו. החזרה לקיבוץ היתה חלקה, כמו בכל החופשים שלי הייתי עובד במדגה וכמובן שחזרתי לאותו הענף, בו עבדתי כל השנים, גם כנער. אז גרתי בפטריה – המבנה המיוחד למעין צבי, שהיה אוהל שנבנה על בסיס של בניה (בלוקים), מכוסה ביוטה מרוחה בזפת, כדי שהגשם לא יחדור.

הכרות עם ריטה

במעין צבי היה קיים במשך שנים -אולפן ללימוד השפה העברית ובין האולפניסטיות היתה גם אישתי לעתיד ריטה שהגיעה מאנגליה. ריטה עבדה בבית הילדים שהיה מול מגורי ומיד היא צדה את עיני בגלל יופייה החיצוני. היה מקובל שבני המשק היו מסתובבים מסביב לבנות האולפן וכך התחלנו את היכרותנו. אחרי כחצי שנה ריטה עברה לגור אתי וחצי שנה אחר כך ב 10.1.1957 התחתנו.

החתונה

החתונה היתה בחדר האוכל, החופה בכניסה לחדר האוכל, וערך אותה הרב יקותיאל מזיכרון יעקב, הוא היה ניצול המאורעות בשנת 1929. כל חברי הקיבוץ השתתפו בארוחה החגיגית. משפחתי הגיעה לחתונה והקרובים ביותר נשאו ללון מעל לילה, מכיוון שהם היו דתיים ולא היו נוסעים בשבת. האוכל שלהם היה כשר, הם הביאו אותנו אתם. משפחתי של ריטה לא הגיעה, כי אז הנסיעות לחו"ל היו נדירות ומסובכות ויקרות. בקיבוץ היו שמועות ביום החתונה שריטה בהריון. היא לא הבינה למה אומרים לה לא להרים דברים כבדים בחדר האוכל, בו היא עבדה, עד שהתברר לה שזה בגלל שהתהלכה השמועה הנ"ל.

ביקור באנגליה

הספקנו לבקר את הוריה של ריטה בלונדון. נסענו באוניה "הרצל". הנסיעה ארכה שבוע ימים, ליד כרתים היתה סערה ואני סבלתי מאוד. נשארנו בלונדון 3 חודשים. ניצלתי את ההזדמנות, כאוהד כדורגל, לצפות כל שבוע לפחות פעמיים לראות את ליגת הכדורגל. בשבנו לארץ ניתנה לריטה הסטטוס של עולה חדשה. בעצם כבר הגיעה ריטה לאולפן מתוך רצון לחיות בארץ. החיים באנגליה נמאסו עליה, כי היא עבדה כמזכירה בחברה מסחרית.

התחלות חיי משפחה

כשחזרנו אני המשכתי לעבוד במדגה וריטה עבדה בחדר האוכל. ריטה הסתגלה טוב מאוד לחיי קיבוץ והיא נקלטה מצוין. חוג החברים היו בני כיתתי והחברים שלה מהאולפן, שבחלקם נשאו גם הם בהמשך בקיבוץ.

עופר נולד

אחרי שנה וחצי נולד בנו עופר. כשנודע לי שנולד לי בן, מיהרתי לנסוע קודם כל לבשר את הבשורה להורי כי הייתי נרגש וגאה מאוד. רק לאחר מכן נסעתי לבית היולדות בחדרה לבקר את ריטה ולראות את הבן. בבית היולדות שררה צפיפות גדולה ולריטה לא היתה

אפילו מיטה, אלא השכיבו אותה על אלונקה. אחרי כשבוע היא חזרה עם עופר ומסרה אותו כמנהג הימים ההם, ישר לבית התינוקות.

עופר התפתח יפה והיה מאוד פעיל. הוא אהב מאוד חיות. הוא היה חזק פיזית, וגילה כשרון שחייה. הוא התאמן בקבוצת ילדי מעין אצל שאול (ארנה) לב ז"ל. יום יום בתחרות, שהתקיימה במעין צבי בשנת 1969 הוא זכה באליפות ישראל ב 4 משחים לגילאים 8-10. הוא המשיך להתאמן בגבעת חיים. עופר צורף לנבחרת ישראל כספורטאי הצעיר ביותר בן 11 שיצג את המדינה ב 1970. הוא המשיך להתאמן בגבעת חיים ובהמשך עשה הסבה לכדור מים והמשיך בכדור מים. גם שם היו לו הצלחות והיה חבר בנבחרת ישראל לנוער בגיל 17. עופר היה שחקן מוכשר מאוד וצורף לנבחרת הבוגרת בהיותו עוד נער. אתם הוא הלך לניצחונות הקבוצה – עד להישג ב 1977, כאשר ישראל זכתה במקום הראשון במכבייה. עופר היה פעיל בענפי ספורט נוספים, והדריך בכדור סל קבוצות גיל שונות מהאזור וממעין צבי – במשך 4 שנים – עד לגיוסו.

גיא נולד ב 1962 – הוא הלך בעקבות עופר, והיה מצטיין גם כן בספורט. האחים היו מאוד קרובים ונהגו לשחק אחד עם השני, כי בתי הילדים שלהם היו קרובים הוא היה מאוד מוכשר בשחיה. בצבא גיא שירת בקומנדו הימי ותמיד היו לו הצלחות עם הבנות. אבל לא היה מוכן להשקיע יותר מידי מאמצים בכך.

באותו הזמן עבדתי במדגה. הצטרף לצוות ילד מחברת הנוער שלא היתה לו משפחה מאמצת, לכן אנחנו אימצנו אותו. הקשר עם אבירם נמשך עד היום.

ניר נולד ב- 1966 – הוא היה שובב גדול. בגיל 11 חודשים טיפס מעל לגדר וכולם חיפשו אחרי הילד הנעלם, הוא היה כשרוני אבל לא אהב ללמוד. לעומת זאת אהב לעבוד במדגה ולגלוש בים. הוא יודע לתקן כל דבר, ויש לו חוש טכני מצוין.

ספורט

זה לא היה מקרה שילדי הצטיינו בספורט, כי גם לי היתה משיכה גדולה לספורט עוד מימי ילדותי. אחרי שחרורי בשנת 1956 חזרתי לקיבוץ ועבדתי במדגה, בתקופה זו התחלתי לעסוק בספורט תחרותי בצורה רצינית הייתי שוער בכדורגל בקבוצת מכבי זיכרון יעקב, שהיתה בצמרת הליגה הארצית. במקביל התחלתי להתאמן בריצה למרחקים ארוכים – הייתי רץ כל בוקר לפני העבודה בין בריכות הדגים עד לקיסריה. השתתפתי גם בתחרויות במשך שנים, כולל מרוץ התבור – בו זכיתי במקום ה 4 בין הישראלים (המקומות הראשונים היו של הרצים מקניה).

כמו כן אהבתי מאוד את הריצה למרחקים ארוכים, כי ראיתי בה אתגר ליכולת האישית שלי – של התגברות על קשיים. לקראת סיום השרות הצבאי ב . 56. 2 זכיתי באליפות היחידה (הצנחנים) שנערכה לראשונה בריצת 5 ק"מ בריצת שדה. כהכנה לאליפות צ.ה.ל.

במרחק זה ייצגתי את הצנחנים באליפות צ.ה.ל ובמרוצי שדה למרחק 5 ק"מ ב 3.56. רצתי וזכיתי במקום השני המכובד, אחרי זינדל סדק שהיה לימים אלוף ישראל. לאחר שחרורי מ צ.ה.ל. ייצגתי תקופה קצרה את מכבי חיפה בריצות בינוניות והתאמנתי יחד עם יוסף סלמה. לימים התאמנתי לרוב בהזדרכת קורט מכס ז"ל. פעם בשבוע התנהלו האימונים בחיפה. בתקופה ההיא נסענו באוטובוס ולא ברכב פרטי כמו היום. האימונים היו או בשעות הבוקר המוקדמות לפני העבודה או כמובן לאחר שעות העבודה. האימונים התקיימו בריצה ממושכת עד שעה וחצי בשטח וחזרה או בריצה לאורך החוף לכיוון קיסריה. בגלל המרחק הגדול לחיפה הפסקתי את האימון בחיפה. כמו כן בשנת 57 התחלתי להתאמן ולשחק כדורגל בה"פועל" בזיכרון יעקב. ב 1966 עברתי קורס מאמנים שנתי ב וינגייט באתלטיקה קלה והתחלתי להדריך את ילדי מעין וילדי ה"פועל" חוף הכרמל, יחד עם חברי עליס וייסמן. הקמנו קבוצת אתלטיקה קלה שהגיעה להישגים יפים בתחרויות. בשנת 1969 נפצעתי בתאונת דרכים ואחרי שיקומי, שארך כשנה, המשכתי לאמן את קבוצת הפועל של עמק חפר – יחד עם ינקליה בורנשטיין ז"ל. הקבוצה זכתה 5 פעמים באליפות הארץ באתלטיקה קלה. יצאו ממנה אלופי הארץ רבים באתלטיקה קלה. בפעילות הדרכה זאת אני ממשיך עד היום. בין חניכי יש מספר אלופי ישראל בקבוצות גיל שונות. הקשר האישי עם החניכים נשמר עד היום והם באים לבקר אותי בבית במשך שנים רבות. במהלך כל השנים גם הייתי שופט ראשי באליפויות א.ת.ק. על אף המגבלות הפיזיות שלי (כיסא גלגלים) פיתחתי לעצמי שיטות אימון והעברת ידע לחניכים. תוצאות עבודתי גורמים לי סיפוק רב וגם עצם העובדה שאני יודע להתמודד עם קשיים בחיי היום-יום, למרות המגבלה הפיזית שלי ומצליח להוציא אלופים מתחת ידי.

תאונת הדרכים

בשנת 1969 נסעתי לחיפה יחד עם אלי לב ביוזמת המדגה. ליד עתלית התנגשנו חזיתית עם אוטו שבא ממול. אלי היה נהג חדש ולא מנוסה. אני ראיתי את האורות של הרכב ממול מתקרבות אלינו, הזהרתי אותו לשבור ימינה אבל הוא לא הספיק לעשות כך. אני עפתי החוצה מהרכב ומיד כשניסיתי לקום הרגשתי, שאינני מסוגל להזיז את חצי הגוף התחתון. עצר לידינו רכב פרטי והסתבר שהנהג היה חובש קרבי, אותו הכרתי מהצבא. הוא היה זה שהעביר אותי לביה"ח רמב"ם בחיפה. הייתי מאושפז שם כ 3 חודשים. לשיקום הועברתי לבית לוינשטיין ברעננה. בהתחלה תלו תקוות שמצבי הפיך וישתנה, אבל לצערי נגזר עלי להמשיך לחיות מרותק לכיסא גלגלים ולהמשיך כך כל חיי. להשלים עם שינוי דרסטי כזה בסגנון חיי ולהתמודד עם זה, היה דבר לא פשוט כלל וכלל. הצלחתי להשתקם ולחזור לתפקד בחיי יום-יום- בזכות תמיכתה של משפחתי, בראש וראשונה בזכותה של ריטה אישתי, שעשתה גדולות. היא סעדה וליוותה אותי בכל תהליך השיקום וגם בכל השנים

אחר כך. ריטה היתה מגיעה כל יום באוטובוס לבית לוישטיין, למרות זאת שהיו לה בבית 3 ילדים קטנים, שגם בהם היא טיפלה בעצמה בלי עזרה מאף אחד. היא לא זכתה כלל לתמיכה בנושא זה – לא ממוסדות הקיבוץ ולא מהורי הילדים שהיו יחד אתה באותן הכיתות.. זה לקח כמובן זמן, אבל ילדי התרגלו למצבי. הם גדלו עם העובדה, שאבא בכיסא גלגלים וקיבלו את נכותי כמצב טבעי, כי הם ראו שאני מתפקד כאבא לכל דבר. השתדלתי להיות הורה למופת ולא לשבש את החיים הרגילים של המשפחה.

תהליך השיקום

כשעפתי מהמכונית ומצאתי את עצמי על הכביש ידעתי מיד שאני משותק. בהתחלה נתנו לי להבין בבית החולים רמב"ם, שיש סיכוי לשיפור- עד גבול מסוים. אבל היה לי ברור שאין להחזיר את המצב לקדמותו. השתדלתי לא להיכנס למרה שחורה. החלטתי לעשות כל מה שבאפשרותי לתפקד בחיי יום יום, ולהגיע לכמה שיותר עצמאות, עד כמה שמצבי מאפשר לי. לא רציתי להיות לנטל על משפחתי ואני חושב, שעשיתי את זה בצורה הטובה ביותר שיכולתי.

המעבר לבית לוינשטיין אחרי האשפוז בביה"ח רמב"ם במשך 3 חודשים היה קשה. שם נתנו לי להבין שהמצב הוא בלתי הפיך וזה היה משבר עבורי. היתה שם שגרה לעשות פעמיים ביום פיזיותרפיה.. שם נתנו לי את הכלים איך לבצע את הפעולות היום יומיות בצורה כפי שעכשו הייתי חייב ללמוד אותן. הרצון שלי היה לעשות אותן ולהתקדם יותר מהר, מאשר האחרים. קיבלתי מפתח לחדר הפיזיותרפיה והתאמנתי לבדי בערבים.

באחד הפעמים היתה הפסקת חשמל ואני נשארתי במעלית בחושך במשך כשעה לבדי. דפקתי על המעלית, אבל רק אחרי די הרבה זמן הבינו מה קרה ומאין בא הרעש, לא היה צפוי, שהחולים נמצאים בחדר הפיזיותרפיה באופן עצמאי ובמשך הערב.

למחרת קראו לי למנהל בית החולים ואני יחד עם האח שנתן לי את המפתח – קיבלנו על הראש. באותה ההזדמנות נתן לי המנהל להבין שאין טעם להתאמץ כל כך, כי למרות הרצון החזק שלי – המצב בלתי הפיך. ובכן הייתי בבית לוינשטיין כשנה. לקראת השחרור שלי נתנו לי לצאת לסוף שבוע הביתה. באו לקחת אותי עם רכב, אבל הדירה, בה גרנו לא היתה מותאמת לכיסא גלגלים. ובכן ריטה ואני גרנו בסופי השבוע בחדרי החולים והילדים היו באים אלי לשם כדי לבלות יחד אתי את השבת. החזרה לבית לוינשטיין בימי ראשון היתה קשה. כל זמן שהותי בבית לוינשטיין קיבלתי מהצוות מקסימום של עזרה כדי לקדם אותי ולתת לי הרגשה טובה. היום כשבית לוינשטיין התרחב אין יותר היחס האישי וההרגשה הביתית כפי שהיתה פעם. ישנם אומנם עדיין אנשי צוות שהכירו אותי מאז ומהם אני מקבל יחס מיוחד. עוד בזמן השיקום החלטתי לא לוותר ולא להיכנע, כלומר: אם לא ניתן לי להמשיך בריצה אבחר בענף ספורט אחר, המאפשר לי לעסוק בו גם כנכה. אף פעם לא אהבתי את השחייה, למרות זאת התחלתי להתאמן במועדון "ספיבק" –

מועדון ספורט לנכים בשחייה זריקת דיסקוס הטלת כידון, אלה היו ענפי הספורט שנשארו פתוחים לפני. הייתי אז בן 37, גיל מבוגר מידי כדי להתחיל בספורט תחרותי חדש. למרות בעיית הגיל הגעתי להישגים נאים: זכיתי באליפות ישראל לנכים ובשנת 1973 ייצגתי את המדינה באולימפיידת הנכים בלונדון. הייתי זקן המשתתפים, למרות זאת הגעתי למקום הרביעי. בשנה לאחר מכן, על אף שיפור בתוצאות שלי, לא התאפשר לי להשתתף. הרכב המשלחת היה מסודר לפי מפתח של ארגוני הנכים השונים – למשל לפי נפגעי האינתיפאדה. ולי לא היתה שום מסגרת. חבל שלא קבעו השיקולים הספורטיביים אלא שיקולים צרים אחרים. המשכתי להשתתף עוד 10 שנים בתחרויות בישראל – עד גיל 47. בנוסף לכך המשכתי להדריך ב"הפועל עמק חפר" 4 פעמים בשבוע ואני ממשיך בזה ובתחרויות בישראל עד היום הזה.

תקופה חדשה בבית

כשתזרתי מבית לוינשטיין התחילה עבורנו תקופה חדשה של התמודדות בחיי יום יום. צצו בעיות והיה עלינו לפתור אותן אחת לאחת.

החל מסידורי דיור מתאימים או בעזרים שמאפשרים תפקוד עד כמה שניתן להיות עצמאי, או אם מדובר על אפשרות של ניידות עצמאית – זאת אומרת רכב. בשנים אלו לא היתה מודעות ולא ידעו איך לטפל בנכות. לצערי, אפילו בני המשפחה הרחבה לא גילו הבנה, התייחסות ונכונות לעזור. תחנת השיקום לתנועה הקיבוצית עדיין לא פעלה, לא היה ליווי והדרכה. הכל היה תלוי בנו, למדנו בעצמנו תוך התנסות. בשנת 1975 עשה הקיבוץ הסדר עם חברת הביטוח והתקבל סכום חד-פעמי משמעותי, שכמובן נכנס לקופת הקיבוץ, תוך כדי הסכמה שהקיבוץ ידאג לכל הצרכים המיוחדים שלי גם בעתיד. זה לא מה שלמעשה קרה. המצב העובדתי הוא שאני נאלץ להתווכח עם המוסדות בקיבוץ על הדברים ההכרחיים ביותר – וניתן לומר שבקשותי אינן מופרזות. נאמר לי שההסדר איננו תופס היום. ההתייחסות הזאת השאירה בי, לצערי, טעם רע. אני חושב, שהעניינים היו יכולים להתנהל גם אחרת.

יחד עם זה אני אסיר תודה לשורה של חברים, שלכל אורך הדרך ידעו לתת כתף, לעודד ולעזור. החשיבה הבסיסית שלי היא שגם במצב העכשווי חייבים לתפקד עד כמה שאפשר יותר באופן עצמאי.

מיד עם שובי הביתה התחלתי לעבוד במפעל והמשכתי אחה"צ להדריך באתלטיקה קלה ב"הפועל עמק חפר". עבורי לא היה ספק, שאצליח להדריך גם מכיסא הגלגלים ולשמחתי הגדולה מצאתי אוזן קשבת ב"הפועל עמק חפר". הם הציעו לי לעבוד עם גיל הנעורים ועד היום אני נהנה מהתוצאות הטובות שהם משיגים.

כשהתחלתי להתאמן בשחייה לא היה לי עדיין רכב. לכן נסעתי בעגלה לבריכת השחיה, דרך כביש כורכר. הדרך היתה מפרכת, כך שהייתי חייב לנוח אחרי המאמץ הגדול לפני

התחלת האימון במים . אחרי שנתיים הגעתי לנבחרת ישראל ואפשר להגיד שזאת היתה עבודה קשה אבל היא נתנה לי סיפוק גדול. למרות המאמץ הגדול נסעתי גם פעמיים בשבוע למועדון נכים "ספיבק" וייצגתי את ישראל באליפות העולם של נכים באנגליה בשחייה ב-1973-4 . מסביב לנסיעה היתה מחלוקת בקשר לתשלום הכרטיס. לכל אחד מהנכים , שילם הארגון שלהם את ההוצאות ואני נפלתי בין הכיסאות. בסוף עלה בי הרעיון לפנות לארגון נפגעי תאונות דרכים והם קפצו על המציאה, ושמחו שיש להם נציג. עבורי זאת היתה שאלה עקרונית ועמדתי על שלי – ובצדק. כך עשיתי גם בנסיעות הבאות.

היום אחרי ישיבה במשך 35 שנה של ישיבה בכיסא גלגלים, אני כל כך רגיל למצב הזה שאין לי מגבלה או בעיה להגיע לכל מקום שאני רוצה וצריך להגיע, וזה בעזרת כיסא הגלגלים או ברכב. מה שמפריע ומקשה עלי אלה הם הסידורים היום יומיים והלוגיסטיקה הקשורה בזה. זה יכול למרמר את החיים גם לי וגם לסביבתי.

ביקורים באמריקה

ריטה ואני העזנו לטוס לארה"ב לבקר את הילדים והנכדים שחיים שם. הנסיעה, הזו כמובן מהווה מבצע שלם ודורש הרבה הכנות ולוגיסטיקה – אבל המאמץ הזה בהחלט היה שווה את הכל. הבן – ניר – התאים את הבית שלו לצרכים של נכה, בהתחשב בי וזה מה שאפשר לנו את היותנו חודש אצלם .

היום

היום הבנים שלנו כבר מבוגרים וכולם הסתדרו היטב בחיים , למרות הקשים בהם הם גדלו והקשיים אתם, בכל זאת הצלחנו לגדל אותם היטב ולתת להם חינוך טוב כדי לחיות את חייהם. הם גדלו עם הסיפורים שלי על חטיבת הצנחנים 101 האגדתית. מילדות היתה להם דוגמא אישית איך להתמודד עם קשיים.

עופר קיבל בצבא תנאים של ספורטאי מצטיין, לכן התאפשר לו להמשיך ולהתאמן בנבחרת ישראל בכדור מים. הייתי גאה, שהוא המשיך את דרכי כספורטאי. היום הוא מאמן נבחרת כדור מים ובנוסף הוא גם יבואן של מוצרי חשמל ותאורה. הוא ביצע פרויקטים רבים. הוא נשוי ואב לשניים.

גיא – שירת בקומנדו הימי 5 שנים והשתתף במבצעים שהשתיקה יפה להם. אחרי שחרורו הוא נעשה מאבטח של כמה שחקני קולנוע מפורסמים בהוליווד. אישתו ממוצא סיני. יש להם ילדה מקסימה בת שנתיים שמדברת סינית ועברית.

ניר – הצעיר בחבורה – שירת בסיירת צנחנים. אחרי טיול בעולם הוא התמקד בארה"ב והתחתן עם בחורה שלמדה בעבר באולפן של מעין צבי. יש לו עסק לאינסטלציה, ומעסיק 15 עובדים.

במבט לאחור

במבט לאחור אפשר להגיד שגידלנו משפחה חמה ומלוכדת, למרות המרחק הגיאוגרפי של שני הבנים בארצות הברית, היחסים הם מאוד קרובים. דרכנו לא היתה קלה, אבל למרות כל הקשיים במשך השנים אנחנו שמחים, מרוצים וגאים במשפחתנו.

ד